

Handläggare
Christina Malmqvist
08-508 36 222
Marita Sundell
08-508 36 205

Till
Äldrenämnden
Den 15 november 2016

Kontorsutlåtande om remiss - Överenskommelse mellan Stockholms läns landsting och kommunerna i Stockholms län kring personer med missbruk/beroende

Svar på remiss från kommunstyrelsen dnr 154-1131/2016.

Förvaltningens förslag till beslut

Äldrenämnden godkänner anmälan av förvaltningens kontorsutlåtande som svar på kommunstyrelsens remiss och lägger ärendet till handlingarna.

Ann-Christine Hansson
Förvaltningschef

Raili Karlsson
Avdelningschef

Sammanfattning

Kommunförbundet Stockholms Läns styrelse beslöt den 16 juni 2016 att rekommendera kommunerna att anta "Överenskommelse mellan Stockholms läns landsting och kommunerna i Stockholms län kring personer med missbruk/beroende". Kommunerna i Stockholms län (KSL) och hälso- och sjukvårdsförvaltningen (HSF) har tagit fram ett förslag till överenskommelse mellan kommunerna och Stockholms läns landsting om samverkan kring personer med missbruk/beroende.

I samband med antagande av överenskommelsen åtar sig kommunerna och landstinget att gemensamt arbeta med ett antal

gemensamma utgångspunkter och åtaganden för särskilda målgrupper, samt uppföljning genom struktur och processindikatorer.

Förvaltningen välkomnar särskilt att äldre med missbruk/beroende och äldre med även social problematik prioriteras i överenskommelsen. Den utgör en viktig del i att samordna stöd mellan huvudmän och förvaltningen anser att överenskommelsen utgör en bra grund för att personer med missbruk/beroende ska kunna få sammanhållna vård- och stödinsatser. Förvaltningen poängterar särskilt vikten av att en samordnad vårdplanering (SIP) kommer tillstånd för de personer som så behöver. Vidare vill förvaltningen framhålla vikten av att kontinuerligt följa upp och kvalitetssäkra samverkan. En samlad och för parterna gemensam hantering av uppkomna avvikelser rörande samverkan där hela vårdkedjan belyses är av stor vikt.

Bakgrund

Äldreförvaltningen har fått en remiss från kommunstyrelsen angående ”Överenskommelse mellan Stockholms läns landsting och kommunerna i Stockholms län kring personer med missbruk/beroende”.

Kommunförbundet Stockholms Läns styrelse beslöt den 16 juni 2016 att rekommendera kommunerna att anta ”Överenskommelse mellan Stockholms läns landsting och kommunerna i Stockholms län kring personer med missbruk/beroende”.

Ärendet

I hälso- och sjukvårdslagen, (HSL) och socialtjänstlagen (SoL) framgår att landstinget och kommunen ska ha gemensamma överenskommelser kring personer som missbrukar/är beroende av alkohol, narkotika, andra beroendeframkallande medel, läkemedel eller dopningsmedel. Syftet med denna överenskommelse är att uppnå bästa möjliga livskvalitet och funktionsnivå i vardagslivet för den enskilde som är i behov av huvudmännens insatser samt bidra till att minska sjuklighet och dödlighet samt förebygga suicid för målgrupperna.

I samband med antagande av överenskommelsen åtar sig kommunerna och landstinget att gemensamt arbeta med ett antal gemensamma utgångspunkter och åtaganden för särskilda målgrupper, samt uppföljning genom struktur och processindikatorer.

Överenskommelsen börjar gälla från parternas undertecknande och gäller tills vidare. Vidare beskriver överenskommelsen struktur och ansvar för samverkan på olika nivåer. Verksamheterna ska säkerställa processer och rutiner för systematisk uppföljning av de åtaganden som finns i överenskommelsen.

Målet är att i samverkan hitta former för att personer med missbruk/beroende ska

- förbättra sin hälsa samt uppnå en förändring inom olika livsområden,
- ges en kvalitativ och tillgänglig vård samt stöd och behandling,
- få ett bemötande som präglas av respekt för individen där den enskilde erbjuds delaktighet i planering och beslut om stödinsatser, vård och behandling.

Målgrupper

I överenskommelsen lyfts följande prioriterade målgrupper fram:

- Föräldrar och gravida med missbruk/beroende samt barn (inklusive det väntade barnet)
- Ungdomar och unga vuxna med missbruk/beroende
- Personer med samsjuklighet

Utöver ovanstående ingår med utgångspunkt i lagstiftning och tidigare överenskommelser även följande målgrupper:

- Personer med missbruk/beroende och samtidig social problematik
- Äldre med missbruk/beroende
- Personer med missbruk av dopningsmedel
- Personer med läkemedelsberoende

Gemensamma utgångspunkter

Individnära samverkan

Kommunerna och landstinget åtar sig enligt överenskommelsen att verka för att utveckla arbetet med SIP- samordnad individuell plan. Den enskilde ska ha inflytande och vara delaktig i planeringen och genomförandet av sin vård och omsorg.

Missbruk/beroende och samsjuklighet

Målsättningen i överenskommelsen för personer över 65 år är att de ska ha samma tillgång till evidensbaserad vård, stöd och behandling för missbruk/beroende/samsjuklighet som övriga åldergrupper. Antalet äldre med riskfylld alkoholkonsumtion ökar. Symtomen kan vara svåra att identifiera och kan missuppfattas som ålderrelaterade. Hög läkemedelskonsumtion ökar risk för läkemedelsberoende och biverkningar.

I överenskommelsen framgår att personer med missbruk och beroende utgör en heterogen grupp med olika svåra tillstånd och där förekomsten av samtidig psykisk sjukdom och social problematik varierar. Det är vanligt att personer med alkohol- och drogberoende samtidigt har kroniska och somatiska sjukdomar som till exempel hjärt- och kärlsjukdomar och leversjukdomar. Droger ökar risken för ett tidigt åldrande och många får även komplikationer kopplat till andra riskfaktorer som till exempel undernäring.

Av äldre med missbruk/beroende är många socialt isolerade och uppvisar kroniska, fysiska och psykosociala konsekvenser av ett långvarigt drogberoende. Särskilt behöver äldre hemlösa uppmärksammas. I överenskommelsen lyfts att teamarbetet mellan landsting och kommun behöver utvecklas när det gäller äldre med missbruk/beroende.

Evidens- och kunskapsbaserade insatser

Målsättningen i överenskommelsen för personer över 65 år är att de ska ha samma tillgång till evidensbaserad vård, stöd och behandling för missbruk/beroende/samsjuklighet som övriga åldergrupper. Det är viktigt att det finns kontinuitet och sammanhållande insatser även för dem som fyllt 65 år. Det förutsätter flexibilitet inom och mellan verksamheter samt inom och mellan huvudmännen.

Ledningssystem

Verksamheterna ska ta emot och utreda avvikelser och synpunkter på verksamheten från vård- och omsorgsmottagare, deras närstående, personal och samarbetspartners. Enligt överenskommelsen ska kommuner och landsting säkerställa processer och rutiner för systematisk uppföljning av de åtaganden som ingår i överenskommelsen samt avvikelser i samverkan.

Jämlik och jämställd missbruks- och beroendevård

Skillnader i missbruk och beroende hänger inte bara samman med socioekonomisk situation utan även faktorer som exempelvis kön, ålder och etisk bakgrund. Ett utvecklingsområde som tas upp i överenskommelsen är kunskap och bemötande hos vård- och omsorgspersonal gällande homosexuella, bisexuella, trans- och queerpersoner. I överenskommelsen konstateras att dessa personer är överrepresenterade bland personer med psykisk ohälsa och/eller missbruk/beroende. Insatser för att förstärka möjligheter för denna målgrupp att förbättra sin livskvalitet bör enligt överenskommelsen ingå som en del i stöd, vård och behandling.

Våld i nära relationer

Det är vanligt att våldssituationer utspelar sig i miljöer där alkohol och droger är förekommande. Upplevelsen av våld, vare sig det gäller att se våld eller att bli utsatt för våld, har visat sig höja sårbarheten för både fysisk och psykisk ohälsa. Enligt överenskommelsen ska kommuner och landsting bland annat höja kunskapen inom området i relevanta verksamheter inom socialtjänst och hälso- och sjukvård.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av äldreförvaltningen. Kommunstyrelsens pensionärsråd har tagit del av tjänsteutlåtande den 8 november 2016. Ärendet anmäls för kännedom till rådet för funktionshinderfrågor den 17 november 2016. De fackliga organisationerna har tagit del av ärendet i förvaltningsgruppen den 9 november 2016.

Förvaltningens synpunkter och förslag

I detta remissvar behandlas främst de områden som berör äldre. Förvaltningen anser att överenskommelsen utgör en viktig del i att samordna det stöd som respektive huvudman ansvarar för. Den utgör en bra grund för att personer med missbruk/beroende ska kunna få sammanhållna vård- och stödinsatser.

Förvaltningen välkomnar särskilt att äldre med missbruk/beroende och äldre med även social problematik prioriteras. Samtidigt vill förvaltningen uppmärksamma att Socialstyrelsens nationella riktlinjer som upprättades 2015 för vård och stöd vid missbruk och beroende saknar särskilda rekommendationer för gruppen äldre.

Socialstyrelsen påtalar dock i riktlinjerna vikten av att hälso- och sjukvården och socialtjänsten uppmärksammar alkohol- och narkotikaproblem även hos äldre, och att äldreomsorgen och missbruks- och beroendevården samverkar.

Det är av stor vikt att tydliggöra implementeringen av denna överenskommelse så att den blir känd och efterföljs. Verksamheterna behöver säkerställa eventuella utbildningsbehov utifrån kommunens ansvar.

Det är positivt att samverkan på olika nivåer lyfts fram i överenskommelsen. Förvaltningen vill framhålla vikten av att kontinuerligt följa upp och kvalitetssäkra samverkan. Behovet av en samlad och för parterna gemensam hantering av uppkomna avvikelser rörande samverkan där hela vårdkedjan belyses är av stor vikt.

I socialtjänstlagen (SoL) och hälso- och sjukvårdslagen (HSL) ställs krav på att det vid behov ska upprättas en individuell plan. Förvaltningen vill framhålla vikten av att en samordnad individuell plan (SIP) upprättas och att den enskilde är delaktig vid upprättandet.

Skillnader i bruk, riskbruk, missbruk och beroende hänger inte bara samman med socioekonomisk situation utan även med faktorer som exempelvis kön, ålder och etisk bakgrund. I överenskommelsen anges att homosexuella, bisexuella, trans- och queerpersoner är överrepresenterade bland personer med psykisk ohälsa och/eller missbruk/beroende. Därför lyfts behovet av ökad kunskap gällande denna målgrupp vilket äldreförvaltningen bedömer som ett viktigt utvecklingsområde med tanke på jämlikhet och jämställdhet.

När det gäller våld i nära relationer är det viktigt att tydliggöra hur kunskapen kring detta område ska utvecklas.

Bilagor

1. Samverkan kring personer med missbruk/beroende